

TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ (1923-1938)

Ahmet ÖZGİRAY

Dünyada devletler ortaya çıkışından beri, iç ve dış düşmanlara karşı kendilerini korumak için paralı veya milli ordular ihdas etmişlerdir. Her Türk asker olarak doğduğu için zaten milli ordu kendiliğinden kuruldu. Bu nedenle Türk ordusu nerede ve nasıl olursa olsun her görevi seve seve yapmıştır.

Uzun bir geçmişi olan Türk ordusunun 1938 yılındaki durumu dış görünüm, ve taktik değer bakımından 1923 yılına göre daha iyi durumda idi. Zira 1. Cihan Harbi'nde mağlup olan ülkelerin ordularına kısıtlama getirilmişti¹. Türk ordusuna böyle bir kısıtlama konulamadı. Çünkü kendi silah gücüyle kendisini yenen devletleri tekrar mağlubiyete uğrattı. 1923 yılından sonra, organizasyonunu, kuvvetini, donanımını ve mecburi askerlik yükümlülüğü ile durumunu güçlendirdi. Ordunun etkinliğinin muhafaza edilmesi ve daha da geliştirilmesi Türk dış politikasına savaşta ve sulhde büyük bir avantaj sağlamıştır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanı Türkiye Büyük Millet Meclisi adına cumhurbaşkanıdır. Bu gücünü de anayasadan alır. Sulh zamanında komutanlığını bütün silahlı kuvvetlerin başı olan Genel Kurmay Başkanı aracılığıyla sürdürür.

Ordunun ve Başkomutanlığın başlıca organları: Milli Savunma Bakanlığı, Genel Kurmay Başkanlığı ve Müfettişlerdir. Danışma kurulu olan Yüksek Askeri Şura, Devlet Başkanı altında Milli Savunma Bakanı, Genel Kurmay Başkanı ve üç ordu komutanından oluşuyordu. Birinci Ordu Komutanlığı Karargahı Ankara, İkinci Ordu Karargahı Konya, Üçüncü Ordu Karargahı da Erzincan'da idi². Türk ordusu on kolorduya bölünmüş olup, her birisinin özel yerleri vardı. Bunlar, Afyonkarahisar, Balıkesir, Çorlu, İstanbul, Eskişehir, Konya, Sivas, Diyarbakır, Tokat ve Erzurum'da bulunuyordu. Her bir kolordu iki piyade tümeni, her birisi üç alay ve bir sahra topçu alayı, bir ağır topçu alayı, bir mühendis, bir muharebe, bir tren ikmal taburu ve motorlu bataryadan oluşuyordu.

Bundan başka 5 bağımsız süvari tümeni ki bunların ikisi yedek olmak üzere her birisi 3 veya 4 alay, bir makineli tüfek bölüğünden başka, 3 adet dağ tugayı her biri üç piyade alayı dağ topçusu ve bir kale piyade tugayı ihtiva ediyordu. Ayrıca 61 piyade ve

¹ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1990*, C. 1: 1914-198, Ankara 1991, s. 146.

² PRO.F.O. 371 E. 4095/44, Turkey, Annual Report, 1923, R.C. Lindsay'dan Mac. Donald'a, İstanbul 6 Mayıs 1924, s. 29-32.

dağ piyade alayı ve her alay 3 tabur ve her tabur 4 refakatçiden teşekkül ettiği bir de makineli tüfek bölüğünü ihtiva ediyordu.

Süvari Kuvvetleri: 20 süvari alayından oluşuyordu. Bunların sekizi yedek olup, geriye kalan 9 süvari alayı ve her bir alay 4 takım, bir makineli takım ve bir seksiyon 2 veya 3 bataryalı dağ topçusundan oluşuyordu.

Topçu: 9 ağır top alayı, 18 sahra topçu alayı, 7 ağır kale top alayı, iki grup bağımsız ağır topçu, 3 dağ topçusu, 9 bataryalı ve 16 uçaksavar bataryasını ihtiva ediyordu. Sahra top alayı iki tabur idi. Her taburun 6 bataryası vardı.

Mühendislik Ünitesi: 3 refakatçi olmak üzere 9 takım ve 4 tabur istihkamdan oluşuyordu.

Hava Kuvvetleri: hava savunma ve uçaksavar seksiyonundan oluşuyordu. Hava savunma kuvvetleri, bir çok alay ve alayların değişik oluşum ve sayılarından ibaretti. Bir kural olarak iki keşif kolu ve bir de avcı kolu olmak üzere iki yada üç taburdan oluşuyordu. Diğer ülkelerde olduğu gibi, Türkiye’de de Hava Kuvvetlerini geliştirmek için büyük gayret sarf ediliyordu. 1935 yılında Türkiye’de yürürlüğe giren üç yıllık kalkınma planı uçaksavar organizasyonunun ve hava savunmasının daha iyi olması için çok büyük katkıda bulundu. 1935’den sonra şartlar, otomatikman hava savunma projelerinin yenilenmesine ve gelişmesine önderlik etti. Uçak sayısı 1935 yılında 375 iken, sonra satın alma yoluyla bilhassa Fransa ve İngiltere’den alınan uçaklarla 375 sayısını oldukça aştı. Türkiye, 1938 yılında, birisi Eskişehir, diğeri de Kayseri’de olmak üzere iki adet Hava Kuvvetleri Karargâhı’na sahipti. Ayrıca bir diğerin de Divriği’de yapımı sürdürülüyordu. 1938 yılında Türkiye’nin elinde çok iyi donanımlı bir uçak fabrikası vardı. Türk pilotlarını Ruslar ve İngilizler eğitiyorlardı. Ruslar Türk havacılığının gelişmesi için büyük yardımda bulunuyorlardı³. Uçaksavar servisi, hava saldırılarına karşı halkı hazırlamak dahil, her türlü hizmeti veriyordu. Bu da Hava Savunma Yasası ile düzenlenmişti.

Jandarma: Gümrük Muhafızları ve Hudut Koruma Birlikleri Türkiye’de askeri formasyon içerisinde organize ediliyordu. Jandarma, sulh zamanında askeri eğitim almasına rağmen Dahiliye Bakanlığı’na bağlı olup vali ve kaymakamın emrinde iş görüyordu. Jandarma’nın alay ve taburları Türkiye çapında her yere dağılmış olup sayısı 40.000 civarındaydı. Hudut Muhafız Birlikleri 18 taburdan oluşuyor ve her tabur kendi komutanı altında vazife görüyordu. Hudut Muhafız Birlikleri, düzeni ve hudutları korumada önemli bir faktördü. Suriye hududunu korumak için özel müdafaa birlikleri de ayrıca görev yapıyorlardı. Ülkede halk güvenliğini ve düzenini korumak için disiplinli ve iyi eğitilmiş Jandarma ve Hudut Muhafız Birlikleri ülke çapında rahat çalışıyorlardı.

³ PRO. F.O. 371/E 1214/44, Turkey, Annual Report, 1938, P. Loraine’dan Mr. Eden’e, Ankara 28 Ocak 1939, s. 27-32.

Polis Gücü: Büyük şehirlerde Jandarma'nın yapacağı görevleri üstlenmiş olup, diğer ülkelerde olduğu gibi askeri bir karaktere sahip değildi. Avrupa prensiplerine göre etkin görev yapıyordu. Eski yıllara göre her bakımdan daha yüksek bir düzeye sahipti ve erkek polisler için Polis Eğitim Kolejleri açılmıştı. Ankara'daki Polis Eğitim Enstitüsü polislere ayrı departmanlarda üç çeşit eğitim veriyordu. Türk polis gücü, iki Avusturyalı eksper ile eski yıllara göre tamamen yeniden organize edildi. Türk polisi, uluslararası tüm toplantılara katılıyordu ve Uluslararası Kriminal Polis Komisyonu'nun üyesi idi. Polis şefleri sık sık Avrupa'daki kurslara gönderiliyor, orada polis yöntemleri ve sorunlar karşısında polisin takınacağı tavırları öğreniyorlardı. Ayrıca polis çalışmalarının özel branşları için pratik çalışmalar da yapıyorlardı⁴.

Ordunun silah donanımı şöyleydi: Piyade: Kurtuluş Savaşı'ndan arta kalan Rus, Yunan ve diğer ülkelerin yapımı silahlara az miktarda sahip olmakla birlikte piyadenin başlıca silahları 7,65 mm çapındaki mavzerler, hafif ve ağır makineli tüfekler (bunlar Hotchkiss, Maxim ve diğer markalar) ve hafif piyade topları idi.

Süvari: 7,65 mm çapında karabin, kılıç, mızraklar ve Fransız yapımı hafif makineli tüfeklere sahipti.

Topçu: Esas itibarıyla 75mm'lik toplar Alman ve Fransız yapımı olmak üzere 105-120 ve 150 mm'lik Howitzer ve uzun menzilli sahra toplarına malikti. Ayrıca, 210 mm'lik havan, dağ topları, İsveç yapımı Howitzerler ve değişik marka ağır kale toplarına sahipti. Orduda hafif tanklar ve zırhlı araçlar az miktarda kullanılıyordu. Uçaksavar bataryaları İngiliz Vickers ve Armstrong firması yapımıydı. Ordunun silah ve donanımının temini değişik ülkelere sağlanıyordu.

Türkiye devamlı olarak harp sanayisine sahip olmak için bir çok açıdan başarılı olmakla beraber savaş anında yabancı silah ithalinden kendisini bağımsız yapmak için gayret sarf ediyordu. Bilhassa bu, milli müdafaya yararlı olması amacıyla endüstri alanında hammadde problemini çözmeye yönelik bir gayretti. Milli müdafaa hizmetlerinin yerine getirilmesi için sarfedilen gayretler ekonominin her branşını etkiliyordu. Mamafih sarf edilen bu gayretlere rağmen, harp malzemelerinin büyük çoğunluğu döviz kıtlığı ve diğer engellere rağmen dış ülkelere satın alınıyordu.

Ankara Yahşihan ve Kırıkkale askeri fabrikaları küçük silah, tüfek, cephane, kısıtlı çapta top mermisi, barut ve patlayıcı maddeler imal ediyorlardı. 1936 yılında dinamit ve yeni bir barut imalatı için fabrika yapımı sürdürülüyordu⁵. Tüfek, makineli tüfek, tank, traktör ve diğer özel araçlar ve materyaller İsviçre, İsveç, İtalya, Çekoslovakya, Almanya, İngiltere ve Fransa'dan ithal ediliyordu. 1936 yılında bu araçların alınması için İngiltere ve Çekoslovakya ile hususi surette görüşmeler sürdürüldü.

⁴ August Ritter Von Kral, *Kemal Atatürk's Land, The Evaluation of Modern Turkey*, English Translation by Kenneth Benton, Leipzig 1938, s. 216.

⁵ PRO. F.O. 371/E 823/44, Turkey, Annual Report, 1936, P. Loraine'den Mr. Eden'e, Ankara 28 Ocak 1937, s. 31-33.

1937 yılında ordunun mekanizasyonu için bir çok antlaşma yapıldı ve bu amaç için özel krediler düzenlendi. 1937 yılında yapımı süren Türkiye Demir ve Çelik Endüstrisi fabrikaları yapımı bittikten sonra, değişik özel harp malzemelerinin ve ağır silahların ithali yerine, yerli yapımı bu fabrikalarca sağlanacaktı. 1937 yılında gaz maskesi fabrikası Türk halkının maske ihtiyacını temin ediyordu⁶.

Türkiye’de insanları askere alma usulü global sisteme göre sürdürülüyordu. Ülkenin her yerinden insan askere alınıyordu. 1 Ocakta 20 yaşına giren herkes askere alınıyor ve 1 Ocak’ta 46 yaşına girene kadar askerliği devam ediyordu. Yani bir Türk erkeği 26 yıl asker sayılıyor, fakat seferberlik esnasında bu 26 yıla 16 yıl daha ilave edilerek 65 yaşına kadar askerliğe devam ediyordu. Mecburi askerlik süresi piyade erleri için bir buçuk, hava, topçu, süvari erleri ve teknik sınıf için iki yıl; jandarma, gümrük muhafızları, hudut koruma birlikleri için iki buçuk yıl; bahriye erleri için de üç yıl idi. Özel görev emri verilen kişilerin her iki yılda bir defa olmak üzere 4 veya 6 hafta süren manevralara katılma mecburiyetleri vardı. Özel imtihan verenler özel imkanlardan askerlik süresince yararlanıyorlardı. Yedek subaylar altı ay askeri okullarda altı ay askeri okullarda eğitim gördükten sonra altı ay da yedek subay olarak askeri birliklerde görev yapıyorlardı. 250 lira para ödeyenler sadece altı ay askeri eğitim yaparak askerlik görevlerini tamamlıyorlardı⁷.

Devamlı at ve motorlu araç kullananlara, bu durumlarını kanıtladıkları taktirde bazı ayrıcalıklar tanınmıştı. Bu kişiler sadece bir yıl askerlik yapıyorlardı. Bir ara 16 ila 65 yaş arasındaki kadınların askere alınması düşünüldü. Bu kadınlar geri hizmetlerde görev yapacaklardı. Nakliye, hava savunma, askeri savaş malzemesi yapımında ve hemşirelik hizmetlerinde kullanılacaklardı.

Subay adayı öğrenciler için askeri eğitim İstanbul’da Harbiye’de veriliyordu. Buraya müracaat eden öğrenciler bir çok asker hazırlama okullarından geçiyorlardı ve Harbiye’de iki sene okuduktan sonra da İstanbul’daki piyade, süvari, topçu, hava kuvvetleri, mühendislik ve istikam servislerine girerek burada da altı veya on iki ay kurslara katılıyorlardı. Altı ay hizmetten sonra orduya atanıyor ve subay oluyorlardı. Vazifelerini aksatmadan özel değişik kurslara da ileriki yıllarda katılıyorlardı. Yalnız, subay iken orduda en az iki sene kusursuz hizmet yapmak şartı. Kurmay kolejerine giren her subay, üç sene okuduktan sonra Kurmay subay oluyordu. Askeri akademide özellikle başta Almanya ve Fransa’dan olmak üzere daha bazı ülkelerden yabancı öğretmenler aktif olarak geçici görev yapıyorlardı. Kurmay Albay ve daha yukarıdaki rütbelere için bir yıl daha ekstra eğitim vardı. Bu eğitim, daha yüksek rütbelere gelmek içindi. Ayrıca yüksek rütbeli subaylar için ileride vazife görebilmeleri için ilaveten iki yıllık kurslar vardı.

1914 yılından evvel olduğu gibi, yabancı ordu birliklerine ve daha yüksek askeri okullarına eğitim amacıyla subay gönderilmeye devam ediliyordu. Mesleki Jandarma

⁶ PRO. F.O. 371/E 2214/44, Turkey, Annual Report, 1937, P. Loraine’den V. Halifax’a, Ankara 2 Nisan 1938, s. 32.

⁷ August Ritter Von Kral, *a.g.e.*, s. 218.

Okulu ve Ankara'daki Jandarma Okulu, jandarmalara teknik ve teorik eğitim veriyordu. Subay ve astsubay kursu olmak üzere iki bölümü vardı. Harbiye'de subay tahsilini bitirip de jandarma sınıfına ayrılan subaylar buradaki subay kısmında eğitimlerine devam ediyorlardı. Bu eğitim 10 ay sürerdi ve aşağıdaki temel dersleri görürlerdi: Anayasa Hukuku, Uluslararası Hukuk, Ceza Kanunu, Medeni Kanun, Sivil İşlemler, Adli Tıp, Milli Ekonomi, Motorsiklete Binme, Makine Onarımı, Daktilo, Steno, Fotoğrafçılık, Oyunlar, Ata Binme, Jandarma Muhasebesi, Askeri Tarih, Askeri Ceza Kanunu, Taktik, Polis ve Jandarmanın Görevleri ve Organizasyonuydu.

Astsubay Okuluna askerliğini onbaşı olarak yapmış olanlar ve Harbiye'yi terk etmiş olanlar kabul ediliyordu ve altı ay eğitim alıyorlardı.

Yabancıların girmesi yasak olan bazı deniz kıyıları ve kara hudutları hariç Kars ve Erzurum, İzmir ve İzmit Körfezi, Ege Denizi'nin eski savunma hattından itibaren yani Çatalca içinden Karadeniz'e kadar olan yerler, Çanakkale ve İstanbul Boğazları ve oralara bitişik bölgeler yasak bölgelerdi. 1936 Montreux Boğazlar Sözleşmesi ile bu yerlerin silahlandırılma hakkı Türkiye'ye verildi. Türkiye bunu hemen değerlendirerek oraları tahkim etti⁸.

Sulh dönemindeki Türk Ordusu'nun mevcudu 220.000 kişi idi⁹. Bu rakam manevralarda ve kış aylarında idi. Ekonomik nedenlerle daha önce ordu mevcudu 120.000 ile 150.000 kişi arasında idi. 1934 yılında bu aktif ordunun 8400 kişisi Hava Kuvvetlerine aitti. Bu rakamın içerisinde hava subayları, paraşütçüler ve sivil havacılık memurları da dahildi¹⁰. Geriye kalan rakamın içerisinde 20.000 subay, 10.000 astsubay, 100.000 usta ve 64.000 acemi asker vardır. Yıllık askere çağırma kapasitesi 175.000 kişi idi fakat hepsi askere çağırılmıyordu.

Türk Donanmasının genel ve taktik organizasyonu daima iyi yönetildiği için etkin bir durumdaydı. Eski gemiler yok edildi, ve yeni bazı gemiler inşa edildi ve bazıları da yenileştirildi. Türk Donanması'nın görevi sadece müdafaaya dönüktü. Türkiye sahilleri çok girintili çıkıntılı olduğu için mümkün mertebe bu sahilleri korumayı vazife edindi. Devletin donanmaya fazla kaynak ayıramaması nedeniyle bu donanma saldırı veya başka türlü bir harekate girişemezdi.

Mamafih Türk Donanması Doğu Akdeniz ve Karadeniz'de çok güçlü idi. Türkiye'nin prestiji kadar güvenliği için de bu donanmanın bir güç olduğunu herkes biliyordu. Ordu'daki subay ve askerler gönüllerini vatanperverlik hisleriyle doldurmuşlardı.

⁸ Fahir Armaoğlu, *a.g.e.*, s. 343.

⁹ Türk Ordusunun asker sayısı yaz aylarında 175.000, kış aylarında da 220.000 kişi idi. Mustafa Kemal Paşa tarım üretimine çok önem verirdi. Tarım üretiminin düşmemesi için hasatın yapıldığı yaz aylarında orduya asker alımı azaltılır ve izinler bu aylarda verilir.

¹⁰ PRO. F.O. 371/E 529/44, Turkey, Annual Report, 1932, G. Clerk'tan J. Simon'a, Ankara 17 Ocak 1933, s. 31-34.

1936 yılında, rıhtım, dok ve diğer teknik ihtiyaçları gören aletler Haliç'te değildi. Aksine, bunlar Anadolu'nun doğu istikametinde, Anadolu içerisine 37 mil girmiş olan, İstanbul'un hafifçe güney-doğu istikametinde yer alan ve iyi korunan İzmit Körfez'inde idi. Körfezin girişi gayet dardı. Körfezin güney-doğusunda bulunan Gölcük, Türk Deniz Kuvvetleri için geliştirildi. Yabancı firmalar tarafından 1937 yılına kadar büyük yeraltı toprak çalışmaları yapıldı.

Son birkaç yıl içinde Türk Donanması şu gemileri bünyesine aldı. Eski ismi Almanca Goeben olan ve 1911/1912'de İmal edilen 23000 tonluk I. Yavuz Sultan kruvazörü, 1903 yapımı olan iki adet zırhlı kruvazör. Bunlardan Hamidiye 3850 tonluk olup İngiliz, Mecidiye ise 3350 tonluk olup Amerikan yapımıydı.

4 adet modern torpil gemi destroyeri vardı. Bunlardan Zafer ve Tınaztepe 1870 tonluk idiler. Kocatepe ve Adatepe ise beheri 1720 tonluk olup İtalyan yapımıydılar.

5 tane modern denizaltı vardı. Bunlardan Dumlupınar ve Sakarya 950 tonluk idiler. 1. İnönü ve 2. İnönü ise 505 tonluk olup 1930 yılında İspanya'dan satın alınmışlardı.

2 tane 840'ar tonluk torpido harp gemisi vardı. Bunların isimleri "Berk" ve "Peyk" olup 1907 yılında Almanya'da yapılmışlardı.

3 adet torpil gemisi vardı. Bunlar Fransa'da 1907 yılında yapılmışlardı. 3 tane 1931 yılında İtalya'da yapılmış olan motor torpido gemisi vardı. 25 adet değişik yapıda mayın döşeyici ve toplayıcı ile denizaltı ana gemisi "Erkin" vardı.

Bütün bu gemilerin toplam tonajı 56000 tona ulaşıyordu¹¹.

I. Yavuz Sultan Kruvazörü Hamburg'ta inşa edildi. Birinci Cihan Harbinde hasar gördü. 1926 yılında tamir edilerek tekrar tadilat gördü. Bu işlem İzmit'in yüzme havuzunda yapıldı. Bu işler bir Fransız gemi yapım firması olan St. Nazaire tarafından yapıldı. Bu gemi 1930 dan sonra hava savunma silahlarına sahip oldu ve kısmen İngiliz firması yapımı olan silahlarla donatıldı.

Donanmada 1891 yapımı olan, 1936 yılında eğitim gemisi olarak görev yapan "Turgut Reis" de vazife görüyordu.

Hamidiye ve Mecidiye de 1936 yılında eğitim gemisi olarak vazife görüyorlardı. Hamidiye; mühendis talebelere ve balriye subay adaylarına hizmet verirken Mecidiye de güverte askerlerini ve ateşçileri eğitiyordu.

Türk Deniz Kuvvetleri 1936 yılında verilen siparişlerle dikkate değer bir şekilde güçlendirildi. İngiltere'ye dört tane torpido gemisi ısmarlandı. Her birisi 8000 tonluk iki adet kruvazör, dört adet destroyer, dört adet mayın tarayıcı, ve dört adet denizaltı siparişi Almanya'ya verildi. Bunlardan iki denizaltının yapımı Hamburg'ta sürerken, Gölcük tersanesi de genişletildi.

¹¹ August Ritter Von Kral, *a.g.e.*, s. 221.

Türk Hükümeti'nin donanmasını güçlendirme fikri 1936 yılındaki İtalya-Habeşistan çatışması sırasında ortaya çıktı. Milletler Cemiyeti bu harbte İtalya'ya karşı ambargo kararı alınca Akdeniz'de vaziyet tamamen değişti. İngiltere ambargoya katılan ülkelerle, başta Türkiye olmak üzere Akdeniz ülkeleriyle anlaşmalar yaptı.

Deniz subayları normal eğitimlerini Heybeli Ada'daki deniz lisesinde yapıyorlardı. Kuruluşunun 140. yılını 1936 yılında kutlayan bu lise, askeri okula uygun silahlı kuvvetlere subay yetiştirirdi. Haliç'teki Kasımpaşa'da Eski Bahriye Nezaretinde deniz kurmay subayları daha yüksek rütbelere için deniz subayları yetiştiriliyordu.

1936'da genel görünüme göre Türk donanması kalite ve sayıca sınırlı olmasına rağmen küçük deniz kuvvetlerine sahip ülkeler arasında en iyi olanıydı. Denizciler, iyi eğitilmeleri ve yönetilmeleri sebebiyle toplum arasında saygıdeğer bir yere sahipti. Eski Osmanlı Donanmasına göre sayı itibarıyla daha fazla olan donanmanın muharebe kabiliyeti de gayet iyi idi.

1936 yılında bir Türk harp filosunun Malta'nın başkenti olan Valetta'da İngiliz Donanmasını ziyaret etmesi hem politik hem askeri açıdan çok mühimdi. Filo komutanı Amiral Şükrü Okan idi. Türk filosu Yavuz Selim, Adatepe, Tınaztepe, Kocatepe, Zafer kruvazör ve muhripleri ile birlikte dört adet denizaltı ve denizaltı ana gemisi olan Erkin'den oluşuyordu.

Türk filosu Türkiye'ye geri dönerken yıllar sonra Yunanistan'ın Faleron limanını da 28 Kasım 1936 yılında ziyaret etti. Türk deniz subayları ve erleri gerek Malta'da gerekse Yunanistan'da çok iyi intiba bıraktılar. Bunlar Malta ve Faleron'da resmi çevreler ile halkla dostluk ve samimiyet içerisinde idiler ve kaldıkları sürece de bu samimiyeti sergilediler.

1930-1936 yılları arasında Türkiye bütçesinden silahlı kuvvetlerine küçük nüanslar bir tarafa bırakılırsa aynı para tahsis edildi. Bütçeden silahlı kuvvetlerine en büyük pay 1930/1931 bütçe yılında sağlandı. Meblağ 62.800.000 TL idi¹². 1934-1935 yılında 59.900.000 ve 1935-1936 yılında ise 57.000.000 TL oldu. 1931/1932'de 56.200.000 TL, 1932/1933'de 43.700.000 TL ve 1933/1934'te ise 45.800.000 TL idi. 1930-1936 yılları arasında Türk hava kuvvetlerinin harcamaları ise, 1.000.000 TL ile 6.000.000 TL arasında değişti. Türk donanması için harcamalar ise, 1932-1933'te 3.500.000 TL, 1933-1934'te 7.600.000 TL, 1935-1936'da ise 4.200.000 TL ye ulaştı.

Askeri fabrikalar için harcama ise; 1931-1932 yılında 3.800.000 TL, 1935-1936 senesinde ise biraz azalına ile 3.200.000 TL ye indi. Harita departmanı ise askeri bütçeden 600.000 TL almakta yetindi. Jandarına harcamaları yıl ve yıl arttı. 1930-1931'de 800.000 TL iken 1935-1936'da bu rakam 9.300.000 TL ye ulaştı¹³.

¹² PRO. F.O. 371/E 913/44, Turkey, Annual Report, 1930, G. Clerk'tan A. Henderson'a, İstanbul 18 Şubat 1931, s. 23.

¹³ İstatistik Yıllığı, Cilt 6, 1932-1933, s. 408.

Şüphesiz Türk Silahlı Kuvvetleri'nin görünmeyen masrafları için bazı artışlar da yapıldı. Bu artışlar ya bütçeden direkt olarak karşılandı veya yabancı ülkelerle yapılan anlaşmalara göre onlardan borç alınarak veya onlara mal satılarak karşılandı. 1936 yılında donanma masrafları için TBMM 2.100.000 TL ekstra tahsisat verdi. Aynı tahsisat 1937 yılında Milli Müdafaa Vekaleti'nin mekanizasyonu ve jandarma kuvvetleri için de yapıldı¹⁴.

SONUÇ:

Mustafa Kemal Paşa, 1920-1938 yılları arasında, “Önce ordunun ihtiyaçları sonra da ülke ihtiyaçları” diyerek Türk Silahlı Kuvvetleri'ne çok önem vermiştir. Her türlü zorluk ve döviz kıtlığına rağmen ordunun her ihtiyacı bazen nakit bazen de borç alınarak veya dış ülkelere ham madde verilerek karşılanmaya çalışılmıştır.

Yine Cumhuriyet döneminde 250 TL veren herkes 6 ay askerlik yaparak kısa dönemden istifade etmiştir. Günümüzde milli ordumuzun askerlerinin okuma düzeyi çok yüksektir. Askerlik süresi kısaltılarak tasarruf edilecek paralar yatırıma dönüştürülürse, herkese iş sağlanmış olur ve ülke refah toplumu haline gelir.

Şunu hiçbir surette unutmamalıyız; evine ekmek almak isteyen kişi, ekmek parası bulamazsa bu zat din, devlet, aile ve rejim düşmanı olur ve yerli yabancı güçlerin oyuncuğı haline gelir.

Mamafih, stratejik bir coğrafi konumda bulunan Türkiye'yi Mehmetçik iç ve dış düşmanlara karşı devamlı olarak koruyacaktır¹⁵.

¹⁴ İstatistik Yıllığı, Cilt 7, 1934-1938, s. 387.

¹⁵ İngiliz ve Fransız ortak deniz filosu 19-25 Şubat 1915'te Çanakkale Boğazı'nın girişinin iki yanında bulunan istihkâmları bombaladı. Bu arada karaya da asker çıkardılar. Gelibolu Yarımadası'nın güney ucundaki Seddülbahir'de Mehmet adlı bir çavuş, Tüfeği kilitlenince elindeki taşla bir İngiliz deniz erine saldırarak ülke çapında ün kazandı. Mustafa Kemal Paşa bu olayın yayılmasına katkıda bulunarak günümüze kadar Türk askerleri için kullanılan “Mehmetçik” adının doğmasını sağladı.